

RUMELİ İslâm Araştırmaları Dergisi

Journal of Islamic Studies مجلة روم ايلي للبحوث الإسلامية

ISSN: 2564-7903

Rumeli İslâm Araştırmaları Dergisi, Yıl | Year: 5 - Sayı | Issue: 10 - 2022 Ekim | 2022 October: 189-192.

KOLEKTİF, TARİHTE MÜSLÜMANLAR, (GENEL PROJE KOORDİNATÖRÜ PROF. DR. İRFAN AYCAN), CİLT: 1-8, OTTO YAYINLARI, 1. BASKI, ANKARA 2020, 4864 SAYFA, ISBN: 978-625-7236-28-7

Collective, Muslims in History, (General Project Coordinator: Prof. Dr. İrfan Aycan),
Volume: 1-8, Otto Publications, 1st Edition; Ankara 2020, 4864 Pages, ISBN: 978-625-7236-28-7

Mehmet DERİ
Uzman

mehmet.deri@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-6377-8341
DOI: 10.53336/rumeli.1156168

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Kitap İncelemesi / Book Review
Geliş Tarihi / Date Received: 04 Ağustos 2022 / 04 August 2022
Kabul Tarihi / Date Accepted: 28 Eylül 2022 / 28 September 2022
Yayın Tarihi / Date Published: 31 Ekim 2022 / 31 October 2022
Yayın Sezonu / Publishing Date Season: Ekim / October

Atıf / Citation: Deri, Mehmet. "Kolektif, Tarihte Müslümanlar, (Genel Proje Koordinatörü Prof. Dr. İrfan Aycan), Cilt: 1-8, Otto Yayınları, 1. Baskı, Ankara 2020, 4864 Sayfa, ISBN: 978-625-7236-28-7". Rumeli İslâm Araştırmaları Dergisi 10 (Ekim 2022): 189-192.

İntihal: Bu makale, iThenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.
Plagiarism: This article has been scanned by iThenticate. No plagiarism detected.

web: <https://rumeli.trakya.edu.tr/> | <https://dergipark.org.tr/rumeli>
mail to: rumelislam@trakya.edu.tr

Copyright © Published by Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi /
Canakkale Onsekiz Mart University, Faculty of Theology, Canakkale, 17020 Turkey.
Bütün hakları saklıdır. / All right reserved.

Kolektif, *Tarihte Müslümanlar*, (Genel Proje Koordinatörü Prof. Dr. İrfan Aycan), Cilt: 1-8, Otto Yayınları, 1. Baskı, Ankara 2020, 4864 Sayfa, ISBN: 978-625-7236-28-7

Öz:

İslâm, coğrafi olarak 7. yüzyılın ilk çeyreğinde Arap Yarımadası'nda doğmuş, hızlı bir şekilde kadim medeniyet kuşağının üzerine yerleşerek tarihin akışında ve dünya siyasetinde her daim başat bir rol üstlenmiştir. Günümüz dünyasında da adı ön planda olan ve üzerinde en çok konuşulan din İslâm'dır. Son verilere göre, iki milyarı aşkın müntesibi ile İslâm, dünya nüfusunun yaklaşık dörtte birinin yaşamını şekillendirmektedir. İslâm coğrafyası ise doğu ile batının kuzey ile güneyin tam merkezinde yer alan bir konuma sahiptir. Müslümanlar İslâm'ın yayılma süreci içerisinde karşılaştıkları Antik Mısır, Hint, Fars, Grek ve Mezopotamya medeniyetlerinin mirasını sahiplenmiş ve bu medeniyetlere ait pek çok eseri tercüme, tetkik ve tenkit ederek, yeni terkip ve telifler ortaya koymuşlardır. Yine Müslümanlar bu siyasî üstünlüklerini, ilim, fen ve kültür alanlarına taşıyarak birden çok milleti, dili ve kültürü bünyesinde barındıran bir toplumsal yapıyı İslâm çatısı altında bir arada yaşatmayı başarmış ve büyük bir medeniyet inşa etmişlerdir.

Bu çalışmada; Müslümanların zikrettiğimiz söz konusu yönlerini, yüzyıl esasına göre ele alan "*Tarihte Müslümanlar*" başlıklı eserin tanıtımı yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Müslümanlar, Tarih, İslâm Tarihi, Tarih Şuuru, Kültürel Miras.

Collective, *Muslims in History*, (General Project Coordinator: Prof. Dr. İrfan Aycan), Volume: 1-8, Otto Publications, 1st Edition; Ankara 2020, 4864 Pages, ISBN: 978-625-7236-28-7

Abstract:

Islam, geographically, was born in the Arabian Peninsula in the first quarter of the 7th century, and quickly settled on the belt of ancient civilizations, always taking on a dominant role in the course of history and world politics. In today's world, the most talked about religion is Islam. According to the latest data, with its more than two billion followers, Islam shapes the lives of about a quarter of the world's population. The Islamic geography, on the other hand, has a position in the center of east and west, north and south. Muslims embraced the heritage of the Ancient Egyptian, Indian, Persian, Greek and Mesopotamian civilizations they encountered during the spread of Islam, and by they translated, examined and criticized many works of these civilizations and created new compositions, writings and opus. In addition, by transferring their political superiority to the fields of science and culture, Muslims succeeded in keeping a social structure incorporating more than one nation, language and culture together under the umbrella of Islam and built a great civilization.

In this study; The work titled "*Muslims in History*", which deals with the mentioned aspects of Muslims on the basis of centuries, will be introduced.

Keywords: Muslims, History, Islamic History, Historical Consciousness, Cultural Heritage.

Bugün Müslümanların tarihe bakışı ve tarih şuuru konusunda çok ciddi sorunları vardır. Maalesef İslâm toplumlarında belli bir dönemden sonra sağlam ve sahih bilgi yerine

taklidin öncelenmesi, Kur'an ve Sünnet'in önem verdiği bilgi ve hikmetin işlevsiz hale getirilmesine, Müslümanların cehaletine ve tarih dışı kalmasına yol açmıştır. Müslümanların söz konusu olumsuz gelişmeler karşısında tarihini, medeniyetini ve kültürel mirasını anlaması, değerlendirmesi, strateji belirlemesi ve bir anlamda küllerinden doğarak bir kez daha dünya medeniyetine ve insanlığa katkı sağlaması, ancak sağlıklı bir tarih tasavvuru ve şuuru ile mümkündür.

Eser; İslâm Tarihi'nin 7. yüzyıldan 21. yüzyıla kadar siyasî yapı/durum, ilmî yapı/durum, olaylar ve olgular, yüzyılın değerlendirilmesi başlıkları ile kaleme alınmış olup eserin yazılış gayesi Müslümanların tarihî tecrübesinin doğru bir şekilde anlaşılmasına ve tarih şuuru kazanmasına katkı sağlamak şeklinde belirlenmiştir. Bu amaca yönelik olarak gelecek nesillere yeni bir vizyon kazandırma hedefiyle, kendilerini bu konuda sorumluluk altında hisseden bir grup bilim insanı tarafından, sahip olunan büyük medeniyet birikiminin farkına varılması için "*Tarihte Müslümanlar*" adı altında bir proje başlatılmıştır. Proje kapsamında Müslümanlar tarafından kurulan devletlerin ve İslâm medeniyetinin yetiştirdiği seçkin ilim adamlarının, yüzyıllara göre, yeni bir anlayış ve bakış açısıyla yazılması hedeflenmiştir. Metinler, İslâm âleminin kendi içindeki ve dünya tarihindeki seyrini yüzyıllara göre gösteren haritalarla ve her yüzyıla ait özgün değerlendirmelerle zenginleştirilmiştir.

Projenin nihai hedefi, var olan bilginin tekrarı değil, Müslümanların tarihî tecrübesinin doğru anlaşılmasına katkı sağlayabilmektir. Çünkü İslâm'ın kapsamlı bir şekilde anlaşılması Müslümanların bu tecrübesinin anlaşılmasıyla başlar. Bu hedef doğrultusunda ortaya konulacak böyle bir çalışmanın, günümüzde İslâm dünyasının gerek içinde gerekse dışında mevcut olan çarpık anlayış ve uygulamaların mesnetsizliğini aşikâr hale getireceği muhakkaktır.

Söz konusu proje kapsamında oluşturulan eserde; bugüne kadar hüküm sürmüş 160 Müslüman devlet, bu devletlere ve medeniyete yön vermiş 1100 ilim adamı, kırılma noktası oluşturan 150 önemli olay, alanında uzman yaklaşık 200 akademisyen tarafından kaleme alınmıştır. Devletler başlığı ele alınırken ilgili devletin idarî (kurucu unsur, şecere, hanedanın milliyeti, siyasî, idarî, adlî ve askerî yapıları), siyasî (iç ve dış siyaseti etkileyen unsurlar), ekonomik (mâlî yapı, toplumun ekonomik ilişkileri, tarım, hayvancılık, ticaret), dinî (dinî yapı, devlet-din ilişkileri ve din-toplum ilişkileri), kültürel (kültür, sanat, dil, edebiyat vb.) ve toplumsal (sosyal tabakalar, sosyal hayat, kültür, sanat) yapısı ile eğitim politikalarına yer verilmiş ve nihayetinde devletin tarih sahnesinden çekilişi ile ilgili sebepler üzerinde durulmuştur.

Devletlerden sonra yer verilen diğer bir başlık da ilgili yüzyıldaki ilmî yapıdır. Burada öncelikli olarak ilimlerin söz konusu yüzyıl içerisindeki tarihî gelişimi, gösterdiği değişim-dönüşüm, bir önceki yüzyıldan farklı olan yanları, her bir yüzyıl için seçilen bilim adamlarının fikirlerine değinilirken bu fikirlerin yüzyıl içindeki değişim ve dönüşüme etkisine yer vermeye çalışılmıştır. Daha sonra ilgili yüzyıllarda yetişen âlimlerin/bilim adamlarının hayatı, doğduğu şehir, bölgenin ilmî, etnik, mezhebî ve ekonomik yapısı, bilim adamının ailesi, ailesinin ilimle ilişkisi, eğitimi konusunda hocaları ve hocaları ile ilişkisi, yetiştirdiği öğrencileri ve onlarla olan ilişkisi, ilim için gerçekleştirdiği seyahatler ve bu seyahatlerin ilmî görüşlerine etkisi, uzmanlık alanları, siyasetle ilişkileri ve devlet kademelerinde görev alıp almadıkları, yöneticilere karşı tutumları, siyasete bakışları ve devrinin siyasî uygulamalarına karşı tutumları, mezhebî görüşleri, diğer mezhepler karşısındaki tutumu, çalıştığı alandaki ilmî yeri, görüşlerindeki kırılma sebepleri ve devrinin fikir hayatı karşısındaki tutumlarına değinilmiştir.

Ayrıca ilgili bilim adamlarının kendilerine yöneltilen eleştiriler, gerekçeleri ve tutarlılıkları üzerinde durulmuş, görüşlerinin zamanına ve sonrakilere etkileri, ilim dünyasına getirdikleri yenilikler ile ilgili bilgiler verilmiştir. İlmî yapının akabinde çalışmada ele alınan diğer bir başlık ise yüzyıla yön veren olaylar ve olgulardır. Yüzyılın en önemli hadiselerine yer verilen bu bölümde aranılan hususlar; dinî, siyasî, idarî, fikrî, kültürel, içtimaî, iktisadî, askerî vb gibi alanlardan seçilen olay ve olguların toplumsal ve siyasî zeminini, aktörlerini, sonuçlarını ve etkilerini göz önünde bulundurmaktır. Çalışmanın son kısmı olan yüzyıl değerlendirmelerinde, ekonomi, siyaset, din ve sanat açısından yüzyılın temel karakteristiği, Müslümanların dünya sistemindeki yeri, İslâm dünyasındaki demografik durum (nüfus hareketleri gibi), yüzyılın öne çıkan merkezleri, Müslümanların siyasî, ekonomik, askerî, kültürel ve ilmî bakımdan yüzyıla etkileri, yüzyılın sabiteleri ve değişkenleri yani bir önceki yüzyıla göre benzerlikleri ve farklılıkları ve yüzyılın doğal afetler (deprem, yangın, sel, kuraklık ve salgın hastalıklar) açısından değerlendirilmiştir.

Çalışma, İslâm şemsiyesi altında Müslümanların 15 asır boyunca siyasî, ictimaî, idarî, iktisadî ve kültürel alanlarda kendi özgün medeniyetlerini inşa etme sadedinde ortaya koydukları faaliyetlerin, daha sağlıklı bir tarih bilinci oluşturma amacı istikametinde yatay ve dikey mukayeseye imkân verecek şekilde, asır asır ele alınması çabasıdır.

Eserde; İslâm dünyasının bugün ve yakın geçmişte maruz kaldığı sorunların sebeplerini doğru tespit etmenin önemine vurgu yapılmış, bunun için kadim geleneğin çok iyi irdelenerek bugünkü sonuçları doğuran sebepleri ortaya koymanın, geçmişteki acı yaşanmışlıkları ve ihtilafları temize çıkarmak adına harcanılan gayretin, tarih ilmini gerçek boyutlarıyla anlama konusunda sarf edilmesi; gereksiz teferruatlarda boğulmak yerine İslâm dünyasını birleştiren ana ilkeler etrafında birleşilmesi (vahdet), sorunları çözme konusunda gerekli özeleştirelinin yapıp yeniden özgüvenin tesis edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Eser; Müslümanların Atlas Okyanusu'ndan Büyük Okyanus'a, Sibiry'a'dan Büyük Sahra'ya kadar uzanan coğrafyada 7. yüzyıldan itibaren farklı dil, ırk, renk ve dinlere mensup insanlar ile el ele vererek oluşturdıkları kadim bir medeniyetin ve insanlık tecrübesinin ortak tarihidir.

Eserin Belli Başlı Özellikleri

* Alanında uzman zengin bir akademik kadro (yaklaşık 200 akademisyen) tarafından kaleme alınmıştır.

* Olaylar ve olgular kronolojik sıraya göre ve ufuk açıcı yorumlarla ele alınmış, grafik ve haritalarla zenginleştirilmiştir.

* Kullanılan dil ve üslup sade olup metinlerde selis üslup kullanılmıştır.

* İslâm Tarihini yüzyıl bazında ele alan ilk çalışma özelliğine sahiptir.

* İslâm toplumlarının ve devletlerinin yüzyıllara göre siyasî coğrafyadaki değişimleri (genişleme/daralma) 50'şer yıllık haritalar vasıtasıyla gösterilmiştir.

* İslâm Tarihi ve Medeniyetindeki temel gelişmeler, yatay ve dikey olarak rahatça takip edilecek ve mukayese imkânı bulunacaktır.

* Eser, siyasî-askerî olaylar ekseninde yazılagelen klasik tarih yerine ilmî ve kültürel hayatı, ilim adamlarını ve fikrî hayatı merkeze alan bir tarih yazımı çalışmasıdır.

* Çalışmada, her yüzyılın sonunda o yüzyılı kapsayan değerlendirme yazıları yer almakta, bu yazılar hem İslâm dünyasını kendi içinde hem de dış dünya ile arasındaki ilişkileri

değerlendirmektedir. Bu değerlendirme yazıları (7. Yüzyıl - 21. Yüzyıl arası) ayrı bir cilt olarak Türkçe İngilizce, Arapça ve Farsça olarak da basılmıştır.

* Eserde; Dünya Tarihi, Batı Medeniyeti merkezli ve göreceli çağlara ayırma / dönemlendirme geleneği yerine İslâm Medeniyeti merkezli olarak yazılmıştır.

* Tarihî süreçte, İslâm coğrafyasının farklı bölgelerinde meydana gelen her bir olay ve olgunun etkilerini yüzyıllara göre takip etmeye imkân tanımaktadır.

* İslâm dünyasının her bir yüzyılda nasıl bir değişim yaşadığını en özlü bir şekilde değerlendirme imkânı vermekte olup başlıca hedefi okuyucularına doğru bir tarih tasavvuru, tarih şuuru ve tarihî birikimden gelen özgüvenin yeniden kazanılması noktasında yardımcı olmaktadır.

Sonuç olarak söylemek gerekirse *Tarihte Müslümanlar* başlıklı bu çalışma; sahasında uzman akademisyenler tarafından farklı bir bakış açısıyla kaleme alınması, zengin bir akademik literatür kullanılarak hazırlanmış olması, konuların bütüncül ve sistematik bir şekilde ele alınması, yazarlarının ufuk açıcı yorumları, kendi alanında daha sonra yapılacak akademik araştırmalara ciddi bir literatür katkısı sunması nedeniyle konuya ilgi duyan akademisyenler ve araştırmacılar için önemli bir başvuru kaynağıdır.